

DOSYA EDITÖRÜ'NDEN**KAPİTALİZMİN KRİZİ VE SAĞLIK DOSYASI***Onur HAMZAOĞLU*, Ata SOYER***

Bir süredir kriz gelecek, geliyor, geldi söylemleri ile birlikte bunların sahiplerini kriz çığırtaçları ve istikrarsızlıktan çıkarı olanlar olarak değerlendiren, krizi reddeden söylemleri sık duymaya başlamıştık. Halbuki, 2007 yılından itibaren dünya ekonomisi ile ilgili genel göstergeler krizin kapıda olduğunu habercisi olarak kabul edilebilecek açıklıktaydı. Hatta Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası organizasyonu ile kapalı kapılar arkasında kriz senaryoları bile çalışılmış. G-8'ler olarak da adlandırılan merkez kapitalist ülkelerin, söylemlerinin aksine, engelleyemeyeceklerini gördükleri krizi en az zararla atlatabilmenin çarelerini o tarihlerden itibaren aradıklarını sağır sultan bile biliyor.

Günümüzden yaklaşık 150 yıl kadar önce; sermaye birikiminin karlılığı azaltarak yeniden üretimi olanaksız kılması, diğer bir ifadeyle, kar oranının azalma eğiliminin kapitalizmin krizlerini üretmesini; Karl Marks kapitalist üretimin gerçek engelinin bizzat sermayenin kendisi olduğu saptaması ile ortaya koymuştu. Kısaca, sermaye, kar edebilmek için amansız bir rekabet içine girerken "çöküşünü" de beraberinde hazırlamış oluyor.

Yetmişli yılların başında kar oranlarının azalması üzerine, patronların toplumsal mutabakatı tek taraflı bozmasından günümüze değin benzer şeyleri yaşıyoruz. Yaşadıkları krizi daha da derinleşmeden yönetebilmek adına çevre kapitalist ülkelerden merkeze sermaye akışını-sömürüyü- artırmak için geliştirdikleri küreselleşmeyi bile diğerlerine "medeniyetler çağı" diye tanıtan ve kabul ettirebilen bir sermaye kesiminden bahsediyoruz. Ulusal, uluslararası ya da ulusötesi olarak tanımlanabilse de ölçekleri dışında genelde temel olarak farklılıklar taşımadıklarını söyleyebileceğimiz sermaye kesiminden.

2008'in son çeyreğinde reddedilemeyecek kadar görünür hale gelen kriz, kapitalizmin günümüzdeki kalesi ABD'de finansal alanda başlayıp, reel sektöre ve ekonominin bütün alanlarına yayılma eğiliminde. Buradan diğer merkez kapitalist ülkelere de hızla yayılırken, bu ülkelerde sistemi sürdürebilmek için kırmızı alarm verilmiş durumda. Oysa, bu dönemin yükünü çok daha yoğun yaşacak olan Türkiye gibi çevre kapitalist ülkelerde de rehabet hali hakim.

Bununla birlikte, sermaye kesimi krizin bedelini daha fazla ödeyecek olanlardan-işçilerden, emekçilerden, yoksullardan- çok daha telaşlı. Esas telaşlanması gerekenler ise konudan bihaber ya da izleyici durumda. Krizin bedelini en ağır ödeyecek durumda olanlar yani sermaye kesimi dışındakilerde de suskunluk, durgunluk, atalet hakim görünüyor. Oysa kapitalizmin en kırılğan dönemi olan kriz döneminde gerçek yüzü-sömürünün derinleşmesi, işsizlik vb.- bütün çıplaklığı ile görünür hale geliyor.

Yukarıda çok kısaca özetlediğimiz süreç hiç de yeni ya da bilinmeyen bir şey değil. Bununla birlikte hem yaşadığımız topraklarda hem de içinde olduğumuz toplum kesiminde "uyku" hali sürüyor. Yayın Kurulu toplantımızda bu saptamalardan hareketle yaşananlara ışık tutalım, "uyanmamıza" bildiklerimizi güncelleyerek küçücük de olsa katkıda bulunalım istedik. Bunu gerçekleştirebilmek için unuttuklarımızı anımsamayı sağlayacağını, verilerimizi güncelleştireceğini düşündüğümüz bir dosya planı hazırladık. Bu kapsamda, kapitalizmin yapısal krizinin temel dinamiklerinden başlayarak krizin, toplumsal yaşantıya ve özelde sağlık sektörüne ve sağlığa nasıl yansıtacağını ilişkin bir çerçevede konuyu ele aldık.

Dosyamızın ilk yazısı Ahmet Haşim Köse ve Ahmet Öncü arkadaşlarımız tarafından Marks ve Mandel'e dönerek kriz-kapitalizm ilişkisini aktaran çerçeve yazı. İkinci yazımızın yazarı Erinç Yeldan, 2008 krizinin dünyadaki yansımalarını sayfalarımıza taşıdı. Korkut Boratav hocamızın yazısında, krizin ekonomik çerçevede Türkiye'ye yansımalarını, Mustafa Sönmez ise krizin Türkiye'ye sosyal yansımalarını inceleyen yazılarıyla dosyamızı zenginleştirdiler. Bu yazıların ardından kapitalizm krizinin sağlık hizmetlerine-sağlığa etki mekanizmalarını ve sonuçları ile 2001 Türkiye örneğini Onur Hamzaoğlu, Latin Amerika ülkelerinde krizle birlikte sağlıkta yaşananları Mehmet Zencir ve doksanlı yılların sonunda yaşanan Güney Doğu Asya krizinin sağlığa yansımalarını Nilay Etiler arkadaşlarımız hazırladılar. Ersin Yarış arkadaşımız ise özellikle ilaç sektörü ve çalışanlarıyla ilgili gözlemleri üzerinden Türkiye'de krizin yaşattıklarını bizlerle paylaştı. Dosyamızın son iki yazısı, sağlık sektörünün iki demokratik kitle örgütünün SES ve TTB'nin konuyla ilgili değerlendirmelerini ve bugünden yarına yapılması gerekenleri tartışmaya yönelik. Yazıları SES adına Bedriye Yorgun, TTB adına Eriş Bilaloğlu kaleme aldılar. Emek verenlere yeniden teşekkür ediyoruz.

*Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

**Halk Sağlığı Uzmanı